ڕۆژمێری چاڵدێران و دۆکۆمێنتێک بۆ قوڵکردنەوەی تاکخوازی.

خوێندنەوەیەک بۆ چیرۆکی (ڕۆژمێری چاڵدێران) ی کاروان کاکەسوور

ئیسماعیل حەمەئەمین

مێژووی چاڵدێران ئەو چیرۆکە نیە کەسەرەتایەکی کلاسیکی هەبێت بۆ ئەوەی بەدوای ووردەکاریەکانی مێژوو و یەکلایکردنەوەی بەڵگەنامە مێژوویەکاندا بگەڕێن و بەهانەیەک بدۆزینەوە بۆ لێرەبوونی خۆمان، لەنێوەندێکدا بۆ ئەوەی کەوانەیەک بەخۆمان ببەخشین لەنێو تۆمارکردندا، نەخێر بەپێچەوانەی ئەمانەوە، چیرۆکنوس (کاروان کاکە سوور) مێژوویەک دەخاتە نێو تاڵە نەشیمەلەکانی گێڕانەوەیەک، بەجۆرێک کەخوێنەر هەستدەکات شەڕی چاڵدێران ڕووداوێکی ناسک بووە و سروشی بوژاندنەوەی چەندەها تۆن وڕەنگ وهەستی سێکسواڵین،وەک ئەوەی کارەساتێکی مێژووی بووبێت. لەڕووداوێکی خوێنایەوە پەلکێشی دەکات بۆ نێو مامەخولەکانی خەون ودنیای ووردی شتەکان و ڕەنگەکان، بۆ نێو دنیایەکی دیکە بەچەندەها سەدەی غەمبار لە مێژووی شەڕی چاڵدێران دوور دەکەوێتەوە.

ئەم ڕۆحەسەیرانەی چیرۆکەکە لەنێو جومگەیەکی مێژووی ، ڕوداوێکی مێژوویی ئاوەهادا خۆیان درێژ دەکەنەوە و بینایەکاریەک پێکدەهێنن لەسەر بینای ڕوداوێکی وەک چاڵدێران، کەنازانین ئایا بەهەقەت ئەم چیرۆکە ڕویداوە یاخود لەنێو فانتازایەکەوە سەرچاوەی هەڵگرتووە کە ڕۆحێکی بریندارى کوردیە دەیەوێت گێڕانەوەی چیرۆکەکان لەشێوازێکی دیکەدا بخاتە ڕوو، بەجۆرێک هیچ پەیوەندیەکی ئۆرگانی نەبێت بە(چاڵدێران) وە نیە ، جگە لەو ڕاڕەوە هێمن وپڕ هیواو زایەندەخۆشنودیە زیندەخەونانەنەبێت کەچیرۆکنوس بۆئێمەی ڕاکێشاوە، بۆ هیچ نا، تەنها بۆ ئەوەی لەیەکلاکردنەوە گرێی مێژوویە ناسیونالیەکانمان دوورکەوینەوە و بەشێوەکی دیکە لەکەنار مێژوو ڕابوەستین بەبێئەوەی شەپۆلەکانی ڕاپێچی خۆیمان بکات.

لەو بڕوایەدام ئەم چیرۆکەی کاروان یەکێکە لەو چیرۆکانەی لەپشتیەوە ڕۆحێکی بریندارى مێژوویی کوردەواری وەستاوە کەنایەوێت مێژوو یەکلاکاتەوە بۆ ئەوەی پێناسەی خۆی بکات، بەڵکو مێژوو هۆکارێکە بۆ گەڕانەوە بۆ خود ، بۆ سوبێکت، مێژوو ئۆبێکتێکە/ بابەتێکە بۆ قوڵکردنەوەی سوبێکت/ خود، بابەتێکە بۆ قوڵکردنەوەی خودخوازی ، مێگەلخوازیەکی دێکۆمێنتکراوی مێژوویە نەک بۆ بۆئەوەی بوونی خود بسەلمێنێ ، بەڵکو بۆ ئەوەی خود زیاتر تەنهاتر و ئیندیڤدوالتر و تاکڕەوخوازتر بکات، ئەو ئیندیڤیدوالیەت و تاکڕەوخوازیەی لەگوڵبەهارەوە بیگرە تاوەکو پاڵەوانی چیرۆک و گێڕەوەی سەرەکی و تاوەکو باوکی مێژوو نووس و دایکێکی نیمچە عەیار و ئاشق ، هەموویان چەندە لەنێو مێژوودا دەسوڕێنەوە، بەنێو فەلەکەکانی مێژووی چاڵدێراندا دێن ودەچن، هاوبەشی یەکتری دەدۆزنەوە، ئەوەندەش لەیەکتری دووردەکەونەوە و تاکڕەوی خۆیان قوڵتر و سامناکتر دەبێت.

تێکستەکە مێژوو لەهۆشمەندیەکی مێگەلیەوە، لە هۆشمەندیەکی کۆلێکتیڤیەوە(جەماعی) وە دەکاتە هۆشمەندیەکی تاکڕەوخواز و ئیندیڤوال، ئەمەش کێشەبەندی و ئیشکالیەتی ئیستاکیکی و جوانکاری چیرۆکەکەیە، بەکردنی مێژوو لەشانازیەکی ناسیونالیستیەوە کەئەقڵی جەماعی ، هۆشمەندیەکی مێژووی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

کۆلیکتیڤی پێموتوربەدەکرێت بە هۆشمەندیەکی بێگانە و دەرەکی لەخودی ڕێڕەوی مێژوو خۆیەوە. دیارە ئەمەش سیحری ئەدەب و ئیستاتیکیای بالای گێڕانەوەیە، بەکردنی مێژوو بەجەستیەکی دیکەی جیاواز لەوەی هەیە و ڕووتیبکاتەوە لەهەموو ئەو ووردەکاریانەی کەمێژوونوسان (ڕۆحی میللەتانی) پێدەپارێزن، بە مێژوویەک تاکڕەویەت و خەونی تاکەکەس قوڵبکاتەوەو ڕووداوەکان لە چەندەها ڕەهەندی دیکەدا خۆیان ڕەنگاڵە بکەن، بەشێوەیەک کەهیچ نەمێنێتەوە جگە لەمێژوویەک کەلەتێکستەکەی کارواندا هۆکارێکە بۆ چوونە نێو تایبەتەوە، لەجیاتی ئەوەی وەک ئەوەی باوە مێژوو ڕەهەندێکی کۆمەڵگیری بدات بەتایبەت و تایبەت وتاک بخاتەوە نێو مێگەلی کۆمەڵایەتیەوە!. بەپێچەوانەی ئەمەوە کاروان لەچیرۆکەکەیدا چاڵدێران لەکتێبەکانی مێژوو و پرسیاری گەورەی ناسیونالیستەوە دەگۆڕێت بۆ چەندەها گەردوونی پڕگێژەن کەتەنها تاک و خەونی تاک، خەونی گوڵبەهارو مێینەی گێڕەوەی نێو باڕەکان و برای گەڕاوە لەشاخەکانی پڕگوناهە وتاوان گەڕاوە و باوکی گۆشەگیری مێژوونووسی پڕ ڕقی شاراوە ، کەدەوێت هەموو ووردەکاریەکانی ژیان ببیستێت ، بەبێئەوەی لەگەڵیاندا بژی ، هەموو ئەمانە گەردوونەکانی تەنهایی ئەو تاکڕەویەن کەخەونە جیاوازەکانیان لەچەند ڕووداوێکدا یەکدەگرنەوە و بەریەکدەکەون ، بەشێوەیەک کە بەریەکەوتنێکن تێکەڵی یەکتر نابن بەڵکو تەنهایی و گۆشەگیریی و لەدواجاریشدا تاکڕەوخوازی یەکتری قوڵدەکەنەوە.

مێژوو لەم تێکستەدا چیدی کارەساتێک نابێت لەدەروە خۆی پاڵخستبێت، خۆی لەنێو ڕابوردوویەکی تۆمارکراودا بوونی هەبێت، چیدی مێژوو کۆمەڵایەتیش نیە، بۆ کۆمەڵ و میللەتیش نیە، بۆ ئەوە نیە ئێمە بتوانین بڵێین : ئاها ئێمە لێرە بووین!، نەخێر بەپێچەوانەی ئەمانەوە مێژوو دەبێتە کردەیەکی ناوەکی ، ناتۆمار و نابەڵگە و نادیکۆمێنت، مەبەستیشمان لەبەکارهێنانی وشەی (نا) ئەوەیە ، کەتۆمارێک هەیە ، دۆکۆمێنتێک هەیە، ڕستەیەکی مێژووی زەق هەیە لەبیرەوەری کۆمەڵایەتیدا، بەڵام فیگورەکانی نێو چیرۆکەکە هەموویان لەهەوڵی دانانی ئەو (نا) و نێگەتیفکردن و ڕەتکردنەوەیەدان لەسەر شێوەی خۆیان، هەر وەک ئەوەی بیانەوێت مێژوو و ببەستنەوە بەڕابوردووی خۆیان، بەشێوەیەکی دیکە قسان بکەم ، بەدەستی ئەنقەست بیشێوێنن، بەمانای لە (نا مێژوویەتیدا) شێوەبازی بکەنەوە.

ئەوەی ناونیشانی چیرۆکەکە دەخوێنێتەوە (شەڕی چاڵدێران) چاوەڕێی دوو وێنەیە، یەکەمیان ڕووداوێکی پەیوەستدار بە چاڵدێرانەوە، دووهەمیشیان فیگورێکی سەرەکی نێرینە کەلەو ڕووداوەدا یاری خۆی کردبێت. تێکستەکە ئەو هەموو نێرخوازیەی ئێمە تێرناکات بەپێچەوانەوە هەموو چاڵدێران لەنێو گێڕانەوەیەکی مێینەدا چاوەڕوانیەکانی ئێمە نشوست پێدێنێت،بەوەی چاڵدێران لەڕووداوێکی بچوک و چەند ڕستەیەکی پچڕ پچڕ و وێنەدا بوونی هەیە ، بەڵام ڕووبەری تەواوی چیرۆکەکە داگیر ناکەن، گەر هاتوو لاوەکیش نەبێش ، بەبەراوردکردن بە گێڕانەوەی هەموو پاڵەوانانی چیرۆکەکە، چیدی ئەو مێژووە ئەو لوتبەرزی وشکۆمەندیەی نامێنێت کەلەخوێندنەوەی مێژوویدا پیاوەبۆزەکانی سیاسەت و مێژوو، وەک بەشێک لە لوتبەرزی پیاوەتی (نێرایەتی) باسیان لێوە کردووە، بەڵکو دەبێت بەگێڕانەوەیەک لەنێو گێڕانەوەی مێینەکانی دیکەدا، گوڵبەهار و مێینەکانی دیکەدا وەک پێشبڕکێی چیرۆکنوسین بۆ ئازاد بوون!، بۆ باڵەفڕەکردن باسی لێوە دەکرێت، [من، **ئەگەر**لە23 ئابی 1514 لەشەڕی چاڵدێران ،لەباکووری ڕۆژهەلاتی دەریاچەی (ڤان)دا بەدیل گیراوم،ئەوا پیاوانی ئاسایشی سەفەوی بەزۆر لەگەڵ دەیان ژنی دیکەدا ڕاپێچی ئەوێیانکردبووم...]، لێرەدا چیرۆکنووس (ئەگەر) بەکاردەهێنێ، وەک گریمانیەک، بەڵام گریمانەیەکە بۆ گومانکردن لەسەرجەم ڕووداوی سەرەکی چیرۆکەکە، بەمانایەکی دیکە، گومانکردنە لەهەموو، لەهەموو شتێک لەمێژوودا بوونی هەبێت، لەهەموو ڕووداوەکان، مادامەکی هەموو شتێک گریمانەیە، جێگەی قامچیەکانی ئەوزەمەنەش دوای تێپەڕبوونی ساڵەکان و چرچبوونی پێست و ئیشکبوونەوەی جەستەی مێینەیەی کەئالۆشی تەماشاکاران و چاودێرانی بەندیخانەکە، ئەوانەی

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

وەک مێژوونوسان شارەزان لە پشکنین و ڕاستکردنەوەی بەڵگە ودۆکۆمێنت و حوکمدان بەسەر چیرۆکەکاندا بەپێی پێوەرێکی تایبەت کەخۆیان هێڵەسەرکیەکانیان بۆ کێشاوە.

تێکستەکە گومانە لەمێژوونوسان کەخۆیان بە پارێزەری چیرۆکە مەزنەکان دەزانن، گومانە لە هەموو چیرۆکێک نێزیک بێت لە نێرایەتیەوە، هەروەک چۆن مێژووی کوردی گوتارێکی نێرینەیە و پابەستە بە گوتاری مێژوویی شکۆمەندی مێژوییەوە، هەروەک هەموو نێرێک چیرۆکی زاڵی خۆی هەیەو خۆیشی گێڕەوەی سەرەکی چیرۆکەکانی خۆیەتی، ئەمەش ئەم قلێپکردنەوە ئیستاتیکەمان لە کێشەبەندی چیرۆکەکە بۆ دەردەخات، کە نێرایەتی لەمێژوو دەستێنێتەوە، دەیتوێنێتەوە، دەیکات بەپاشکۆی گێڕانەوەی ئەو مێیانەی کەدەیانەوێت چیرۆکی خۆیان بنوسن، نەک لەبەر ئەوەی خەمێکی دیکەی مێژوویان هەیە، بەڵکو دەیانەوێت چیرۆکی مێژوو بخەنە نێو مامەخولەی ووردەکاریەکانی خۆیانەوە، مێژوو ڕووتبکەنەوە لەچیرۆکی نێرینەی خۆی.

لایەنێکی دیکەی جوانی ئەم تێکستە ئەوەیە کە ڕەهەندێکی دیکەی مێژوومان پێدەبەخشێت ، ئەویش ڕەهەندی لەبیرچوونەوەیە، بەچەمکی نیتچەویانە قسە بکەم (نامێژووگەرایی unhistorisch)، نیتچە لە کتێبی (لەبارەی سوود و زەرەدەکانی مێژوو لەژیاندا) ، هەستی مێژوویی بە هەستێکی باڵای مرۆڤ تێدەگات، بەسادەیی بدوێین بەجیاکاریەکی گەورەی تێدەگات لەنێوان مرۆڤ و ئاژەڵ، هەر لەسەرەتای کتێبەکەیدا نیتچە نوسیویەتی

[سەرنجی ئەو مێگەلە بدەن چۆن دەلەوڕێت، بێئاگا لە دوێنێ و بێئاگا لەئەمڕۆش..]ل7

فردیریک نیچە: لەبارەی سوود و زەرەدەکانی مێژوو لەژیاندا. دەزگای چاپی ڕیکلامی ئەڵمانی
Nietzsche, Friedrich. Von Nutzen und Nachteil der Historie fuer das Leben. Reclam 1999.

بیرەوەری و گەڕانەوە بۆ ڕابوردوو ساتەوەختی گرنگی مرۆڤە لەگەڵ ژیاندا، بوون لەنێو ڕابوردوودا لەبیرنەکردنی ڕابوردوو ، گەڕانەوەیە بۆ ئیرادەیەک دەیەوێت شوێنای خۆی لەم دنیایەدا دیاری بکات، بەڵام هەر نیتچە لەنموونەی ئەو مێگەلەوە ئاگادارمان دەکاتەوە لە (کاوێژکردنەوەی ڕابوردوو) و نوسیویەتی (مرۆڤێک بەردەوام مێژووگەر بێت ، تەنها لەنێو مێژوودا بژی ، وەک ئەوایە زۆر لەخۆی بکات کەنەخەوێت، وەک ئاژەڵێکە بەردەوام تەنها خەریکی کاوێژکردنەوەیە..)،یاخود (ئەم بێداری و نەخەوتنە لەپلەیەکدایە، کەکاوێژکردنەوەی هەستی مێژووی هەموو زیندەگی وژیانەوەیەک تێکوپێکدەشکێنێت و وێرانی دەکات، لەوانەیە ئەوەی کەوێرانی دەکات مرۆڤێک یاخود میللەتێک ، یاخود کولتورێک بێت...) ئەی نیچە چی لێمان دەوێت، دەوێت ئێمە لەنێوان ڕابوردوو و ئێستادا چی بکەین بەمەرجێک ژیان لەنێو هەردووکیاندا جۆرێکە لەسەندنەوەی ئیرادەلێمان، نیتچە دەڵێت (ئاوەها دەکرێت ئێمە بەبێ یادەوەری بژین، بەڵێ بەختەوەر دەژین وەک ئەوەی لەمێگەلدا بینیمان، موستەحیلە ئێمە بەبێ لەبیرچوونەوە بژین..) ، ئەم دووهێزە هێزی لەبیرکردن و هێزی یادەوەری ، هێزێک دەدا بەکولتوری میللەتان کەنیچە لەژێر ناوی (هێزێکی پلاستیکی) کە (مرۆڤ یاخود میللەتێک یاخود کولتورێکە کەتوانای ئەوەی هێزێک لەخۆیدا کۆبکاتەوە و پەروەروەردەی بکات کەڕابوردوو و نامۆ و ناوازەکانی نێو خۆی،ڕیفۆرم بکاتەوە، بیگۆڕێت و بینای بکاتەوە، برینەکان سارێژ بکاتەوە و دۆڕانەکان قەرەبوو بکاتەوە و فۆرمە تێکشکاوەکان جارێکی دیکە فۆرمولە بکاتەوە..) ، بەمانایەکی دیکە نیچە دەیەوێت بڵێت کە کولتور ومیللەتان (لەکاتی خۆیدا ڕابوردوو لەبیربکەن و لەکاتی خۆیشیدا بیریان بێتەوە/بەهەستێکی غەریزەیی پێویستەوە، بزانن کەی مێژووگەرا historisch دەبن و کەیش نامێژووگەرا unhistorisch دەبن ..) هەمان سەرچاوە.

ئەم دەقەی ئێمە باسی لێوەی دەکەین گوتارێکە بۆ لەبیرچوونەوە لەڕێگەی وەبیرهاتنەوە، مێژووگەرایەکە بۆ نامێژووبوونی دنیای کوردی، ئەم دەقە دەیەوێت هەموو شتێک لەبیربکەین، نەک لەبەر ئەوەی لەبیرکردن لەخودی خۆیدا ئامانجێکی ئەم دەقە بێت، بەڵکو لەبیرکردن گەڕانەوەیەکە بۆ خودی مرۆڤیمان، ئەو خودەی هەمووان لەڕووداوە گەورەکاندا ونی دەکەین، کاتێکیش دەبێتە ڕابوردوو

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

، ئەوسا لەکاوێژکردنەوەیدا ئەوەشمان لێدەستێنێتەوە کە ماوەتەوە لەخودی مرۆڤیمان، ئادۆرنۆ گوتەنی (ئەو تاکخوازیە درەنگە ، ئەوەش ژەهراوی دەکات کەلە تاکخوازیدا /ئیندیڤیدوالیزمدا ماوەتەوە ...)

ئادۆرنۆ / مۆراڵەگچکۆکەکان.چاپی سورکامپ .Theodor w. Adorno. Minima Moralia. SV 1998

ئەو کۆدانەی لەپشت جوانکاریەکانی ئەم دەقەوە وەستاون، هەوڵدانێکە بۆ لەبیرکردن ، بۆ ئەوەی خودی مرۆیمان بدۆزینەوە، بۆ ئەوەی لەنێو کەلێن وپێچەکانی مێژوودا وننەبیتر ئەوەی کەمێژوو لێماندەستێنێتەوە ، لەڕێگەی چیرۆکەکانی خۆمانەوە بیسەنینەوە.

لەبیرکردنی ڕابوردوو مانای ژیانە بەکەرانەترین شێواز، لەهەمانکاتیشدا کاوێژکردنەوەشی دەمانگەیەنێتە ئاستی تێکوپێکشکاندنی کولتوری مرۆیمان، لەنێوان ئەم دوو هێزەدا چیرۆکی خۆمان و گێڕانەوەی چیرۆکەکانمان وەک بوونێکی خاوەن ئیرادە و خەون ئەو هاوسەنگیە ڕادەگرێت کەلەنێوان لەبیرچوونەوەو کاوێژکردنەوەدا یاری شەیتانی خۆی دەکات، بەمانایەکی دیکە دۆزینەوەی تاک و دوورکەوتنەوەی بەچەندەها هەنگاوی ئەقلانی لە قەرەباڵغیەکان(مێژوو/ناسیونالیەت/ خێڵ/ جەماوەخوازی/ حزبو پارتەسیاسیەکان/ کۆمەڵە نەقابی و کۆنگرەکان/ئاهەنگەپڕموجامەلەکان ...هتد)،دۆزینەوەی خودی نوسینە کەتەنها لە تاکڕەوخوازی خۆیدا دەتوانێت بنوسێت و خەون ببینێت و ڕابوردوو شیتەڵبکاتەوە بۆ سەر ئەو ووردەکاریانەی لەقەرەباڵغیەکاندا لەبیردەکرێن.

گوتاری تاکخوازی لەسەرێکەوە لەڕێگەی مێژوویەکەوە(چاڵدێران) خۆی وەدەر دەخات ، بەوەی هەموو ئەو مێژووە و ڕوداووی بەدیلگرتنەکان ، هۆکارێکن، فێڵێکن بۆ هاروژاندنی چیرۆکی تاکەکان، بۆئەوەی تاکخوازی وخەونی خۆیان بدۆزنەوە.

ئەوەی ئەم خوێندنەوەی بۆ ئاسانکردین ئەوەبوو، کەئێمەلەبەردەم چیرۆکنوسێکی بەتوانای خاوەن خەیاڵێکی ئیجگار دەوڵەمەندین بەخوێندنەوەکانی، لەهەمان کاتیشدا ڕەگداکوتانی چیرۆکنوسە بەکوردی نوسینەوە، کوردی نوسینێک بەزمانێکی تەواو جیاواز و تایبەت، لەهەمانکاتیشدا کەئەمەش خاڵێکی سەرنجڕاکێشە لەنوسینەکانی کارواندا، ئەوەیە، کەئەم لەناواخندا ترادیسیۆن وکلاسکیەتی هونەری چیرۆک گێڕانەوەی پاراستووە، کەڕێگە بەخوێنەر دەدات لێکدانەوەی خۆی هەبێت ،لەڕێگەی ئەو پەیوەستگیریەی چیرۆکنووس بە هونەرەکانی گێڕانەوەی کلاسی ـ بەناوەڕۆک و بابەت و کێشەبەندی سەرەکی چیرۆک ، گێڕانەوەی ئەمانە بەزمانێکی تایبەتی پڕ ئیستاتیکاو وشەی تازەو یاری تەکنیک بەبێئەوەی سەرمان لێبشێوێت، ئەمانە هەمووی هۆکاری تێگەیشتنێکن کەلەدواجاردا خوێنەر ئازاد دەکات بۆ چێژلێبینین و تاوتوێکردنی ناوەڕۆکەکان و کەسەکان، ڕێگەدەدات تێکست ئاشکرا بێت بۆ بەخشینی سەربەستی خوێنەر، چاکتر وایە بڵێم بۆ زیاتر قوڵکردنەوەی تاکخوازیەکی پۆزەتیف لەخوێنەردا.

گوتاری تاکخوازی ، گوتارێکە چیرۆکنوسەکانی نەوەی جەنگ ئاشکرای دەکەن، بەپێچەوانەی چارەکەسەدەیەک لەبەمێگەلکردنی مرۆڤی کورد لەڕێگەی ئەدەبێکی خراپەوە، کەتەنها ئەرکی بەجۆشدانێکی هەرزان بوو لەسەر حسابی ووردەکاریە مرۆییەکانمان. لەسەر لیستی لەبیرکرنی خود بوو لەڕێگەی کاوێژکردنەوەی شکۆی مێژوویەکی تەمو و مژاوی و بەسەرچوو. لەسەر لیستی ونکردنی هەموو خەونێک لەژێر بەهانەی خەونە مەزنەکان، لەسەر لیستی بیرکردنی خودێک بەمەش نەک بەتەعبیری ئادۆرنۆ تاکخوازی ژەهراوی دەکات ، بەڵکو خودی مێژوو و مێژووگەرایش بەرەو تێک و پێکشکاندن پەلکێش دەکات ....

ئیسماعیل حەمەئەمین

ئەڵمانیا ـ نوربێرگ

Montag, 3. Januar 2005

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com

1

سەرچاوەکان

1 كاروان كاكەسوور: ڕۆژمێری چاڵدێران. ماڵپەڕی ماڵێك لەئاسمان 2004.

2 فردیریك نیچە: لەبارەی سوود و زەرەدەكانی مێژوو لەژیاندا. دەزگای چاپی ڕیكلامی ئەڵمانی .
Nietzsche, Friedrich. Von Nutzen und Nachteil der Historie fuer das Leben. Reclam 1999.

3 ئادۆرنۆ / مۆراڵەگچكۆكەكان.چاپی سوركامپ **Theodor w. Adorno. Minima Moralia. SV 1998**

PDF created with pdfFactory trial version www.pdffactory.com